

Literatur. — IRODALOM. — Litterature.

O. Menghin: *Weltgeschichte der Steinzeit*. 648. o. 1029 ábra és 7 térkép. Anton Schroll és Tsa. Wien. 1931.

Az ősrégészeti kutatás mindössze egy százados pályafutása alatt kétségtelenül megérett már arra, hogy az alapos és módszeres részletkutatás eredményeit összegyűjtve ökonomikus szintézisben tárja elénk az emberi kultúra e méreteiben leghatalmasabb, de megismeréséhez a legkevesebb eszközt nyújtó korszak történetét. Nézetünk szerint ez a szintézis ma még bizonyos határok közé kényszerül és csak ott alkalmazható, ahol erre a lehetőség szerint minden irányban keresztülvitt részletkutatások szilárd alapja nyújt lehetőséget.

Menghin előttiünk fekvő munkája ezeket a határokat merész lépéssel lépi keresztül és behatol olyan területekre is, ahová őt az óvatos, a kritikával dolgozó és megálapításait elsősorban az *ásató kutatás* kétségtelen eredményeire építő kutató aligha tudja követni. Menghin önmagával szemben fel is vetette a kérdést, hogy vajon elérkezett-e egy ilyen nagyvonalú szintézisnek az ideje? Talán helyes a megítélésünk, amikor úgy látjuk, hogy őt a válasz ily módon való megadására két tényező ösztönözte. Egyrészt hatása alatt állott W. Schmidt és munkatársa W. Koppers ethnographiai, valamint Fritz Kern fajismereti kutatásainak, másrészt azonban kényszerítette őt erre a bécsi iskola tradíciója is. Ettől az iskolától elvitat-

hatatlan egy bizonyos fokú nagyvonalúság, az úttörő munka készséges vállalása és a nem egyszer heterogén elemeknek is anynyira szellemes feltalálása, amely miatt szívesen olvassuk még azokat a részleteket is, amelyek tisztára teoretikusak, és velük szemben támasztott székszisünket nem tudják elosztatni. Ennek az iskolának M. Hoernes volt a legkiválóbb képviselője és úgy látszik, utódja, Menghin szívesen halad a megadott irányban.

Az ő *Weltgeschichtéjének* ugyanezek a jellegzetességei. Ez a munka valóban nagyvonalú, nemcsak a bámulatraméltó szorgalommal összehordott hatalmas anyaga miatt, hanem azért is, mert az őskor számátalan problémájának megoldásához a strati-graphia által nyújtott adatok mellé segítségül hívja az ethnographiát, az anthropológiát, a paleonthologiai, zoologiai és botanikai kutatást, a linguisztikát és a fajismerettant is. Amikor az ásót még keveset, vagy semmit sem látott területek felett borongó homályt is igyekszik elosztatni, — úttörő munkát végez és ezt még a legszigorúbb kritikának is tisztelettel kell tudomásul vennie. Mindezt pedig szellemesen, élvezetes előadásban, és olyan tudományos apparátussal tárja elénk, amelytől sem csodálatunkat, sem elismerésünket nem tagadhatjuk meg.

Hogy fejtegetéseit mégis itt-ott ellenvetéssel kísérjük, az elismerésünk értékéből nem vonhat le semmit. Hibák, félreis-

merések egy ilyen munkánál elkerülhetetlenek. De kritikánk teljessége kedvéért meg kell mondanunk, hogy ellenvetéseink két lényeges pont közé csoportosulnak. Az egyik az, hogy módszer tekintetében szívesebben követjük a talán kissé szárazabb, lassabban mozgó, de feltétlenül szilárdabb alapokon járó *ásató kutatás* irányítását, mint a teoretikus iskolának azt a gyakorlatát, amikor még az anyagismeret teljességében is egy-egy szellemes megoldás, vagy előre felépített elgondolás kedvéért a részletkutatás eredményeit önkényesen csoportosítja, vagy átsiklik azok felett, amelyek ellentmondani látszanak. Az ily módon létrehozott megoldások természetesen nem lehetnek maradandó értékűek. Vonatkozik ez — eltekintve helyi jelentőségű részletkérdésektől, — Menghinnek ama törekvésére, amikor ő időben és térben egymástól távol álló kulturákat igyekszik egy kalap alá venni, de ennek az alapján kultúrafejlődési processzusokat megmagyarázni.

A másik főellenvetésünk a műben megnyilatkozó tendencia ellen irányul. Ez a munka ugyanis nem annyira palae-archaeologia, és még kevésbé a címben kifejezésre juttatott „világtörténelem”, mint inkább palaeethnologia. Az ősrégészeti kutatás aránylag rövid pályafutása alatt nem egy csábításnak volt kitéve. Kezdetben a természettudományok közé akarták sorolni, majd a műtörténeti kutatás módszereinek bilincseiből kellett magát kiszabadítania. Amikor végre egyenesen és törhetetlenül törekszik az egyedül helyes cél: — az őskor történelmének megismerése és interpretálása felé, nem lehet akkor azt az ethnographia mellékvágányára terelni. A néprajz, nép- és fajismeret kialakult módszerekkel dolgozó önálló tudományágak, amelyek az őskori kutatásnak segítségére lehetnek, de nagy hiba volna az élő ethno-

graphiát, vagy a ma élő primitív népek életmódját egy-két hasonló jelenség alapján összefüggésbe hozni az egyes őskori kulturákkal. Egy fémet is ismerő afrikai néger törzs, vagy a közöttünk élő vándorcigányok kulturája, például intelligencia dolgában mélyen alatta áll az európai bronzkori kulturáknak. Ezzel a módszerrel bajosan találhatnánk meg az egyes ősi kultúrák hordozóit, a népet és ismerhetnénk meg azok történelmét, mert az ilyen határok közé nem szorított analog jelenségek lehetnek véletlen adottságok is. Hasonló szükségletek és hasonló természeti javak egymástól térben és időben függetlenül hasonló kulturajavakat termelhetnek.

Hogy Menghin az egyes kulturafokok megjelölésére új terminológiát alkalmazott, — annak a helyességét itt most nem vitatjuk minthogy erre majd a gyakorlat adja meg a választ.

Munkájának felépítésében Menghin a módszerek és a terminológia kérdésének tisztázásából indul ki. Majd az egyes kultúrák abszolút és relatív kronológiáját ismerteti, amelynek megállapításánál nemcsak stratigraphiai, hanem phaseológiai alapra is támaszkodik. Benne is megvan a tendencia, hogy az európai kultúrák abszolút időrendjét meglehetősen lefelé szorítsa. Kiindulási alapul a keletet, illetőleg Babylo- niát veszi.

Az őskor (nála protolithikum és miolithikum) taglalásánál primär stádiumképen feltételez egy faeszköz kulturát, amely tényleg valószínűnek látszik. A három fő-kultúra közül a szakócás kulturát trópusi eredetűnek, a pengés kulturát pusztai eredetűnek tartja, míg az alpesi csonteszköz kulturát Észak-szibériából származtatja. Az átmeneti köror és a korai neolithikum, — nála protoneolith, — ugyancsak 3 fő-kultúra körre oszlik: a) disznótenyésztő kultúra (a rúdalakú kőbaltával és a hálóskerámiával),

b) szarvasmarhatenyésztő kultúra (Anau és az egyiptomi Badaria kultúra), c) megülhető állatokat tenyésztő kultúra (Belső Ázsia, Gobi sivatag és a szir-arab vidék).

A virágzó neolitikum — mixoneolitikum — 3 fő-kultúra körébe: a) falusi paraszt, b) városi úri és c) pusztai harcos pásztor kultúrák sorolhatók be. De beilleszthetők szerinte ide a fémet ismerő korszakok kulturái is.

Mindezekben belül nagy irodalmi tájékozottsággal és részben autopsziából nyert ismeretekkel illusztrálja az egyes régiók, — köztük a kutatás által elhanyagolt világ-részek véletlenül, vagy ásatások folytán előkerült kulturanyagát.

Ethnographiai értelemben is feldolgozza mindezeket a kultúrákat és az őskőkor korai kultúráiban pygmeus, tasmanoid, australianoid és eskimoid kultúrákat lát. A miolitikum kultúra hordozóit totemisztikus, ősnövénytermelő, vagy ősanajogi, ősalattenyésztő, vagy ősnomad népek csoportjaiba sorolja be. Ezeket azonban már korai törzsekben élő kultúráknak tekinti.

A középtörzsi kultúrák, vagyis a proto-neolitikum népei fiatalabb növénytermelő, vagy anyai jogi marhapásztor és lovaspásztor népek nagy csoportjaihoz tartoznak.

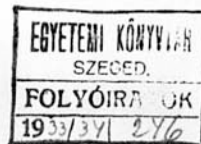
A paraszt, a városi és a harcos pásztor népek pedig a későtörzsi kultúrák főcsoportjaiba oszthatók.

Bő fejtegetésekkel ismerteti meg bennünket a népi és a faji kérdésekben elfoglalt felfogásával. Nyelv tekintetében a kőkorszakok népeit 12 nyelvtörzsrre osztja, míg fajilag a mai emberfajták előtt ősembert — Urmensch, — (a heidelbergi ember-től a neandertaliig) és egy ez előtt élő Vormenschet állapít meg, aki (vagy amely?) összekötő láncszem volna az ember és az állat között (pildowni, jávai lelet stb.).

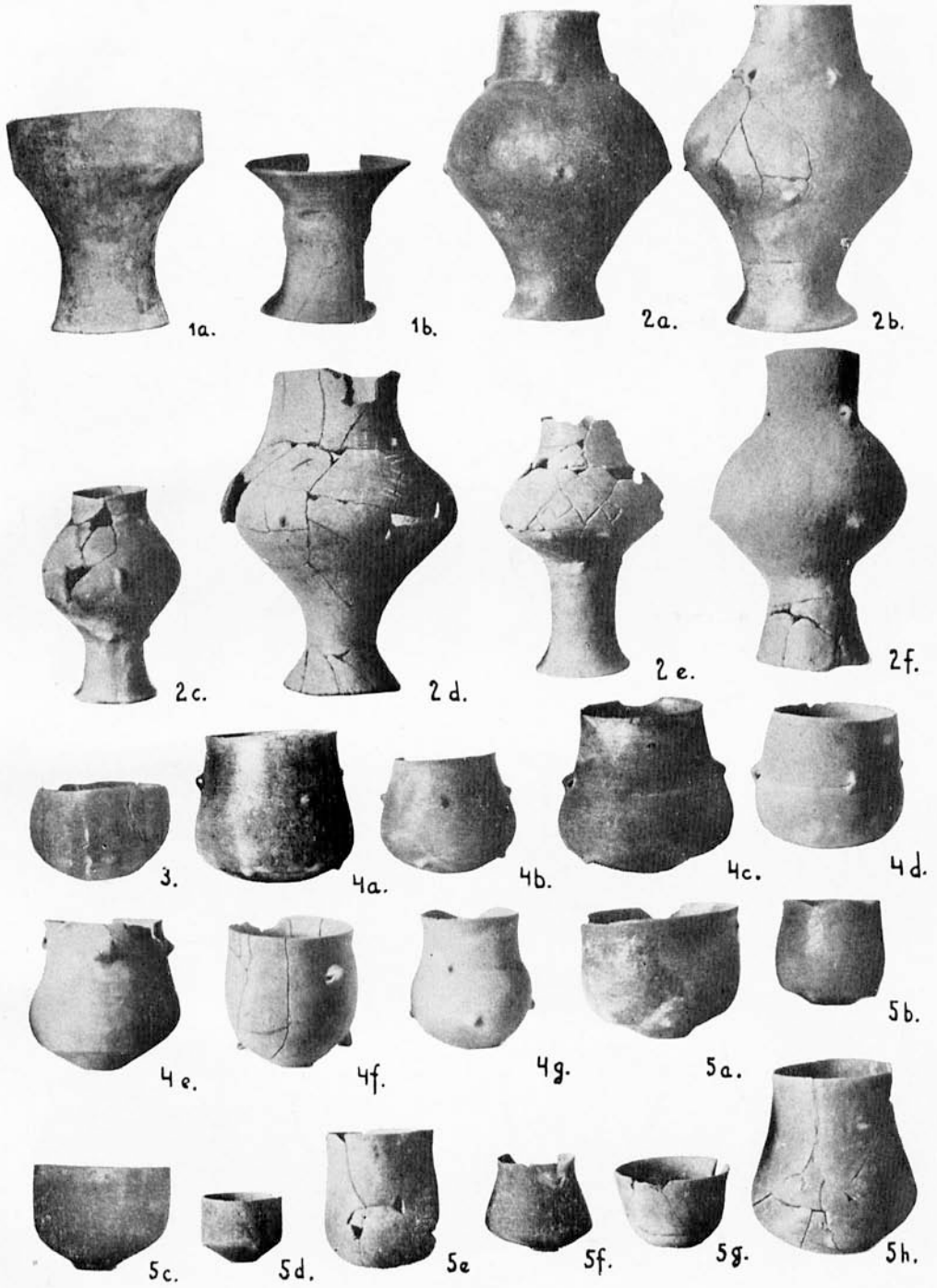
Munkáját történetfilozófiai fejtegetésekkel zárja le.

Az itt elmondottakban a szigorúan vett könyvismertetésnek csak vázlatosan tettünk eleget, mert mindezekre még egyszer rá akarunk térni az Archaeologiai Értesítőben is. Ez a munka, amelynek a kiállítása is elsőrangú, a legszélesebb körökben is élénk érdeklődést fog kiváltani, így feltétlenül megérdemli, hogy vele márcsak nagyraértékelésünk jelül is még egyszer foglalkozzunk.

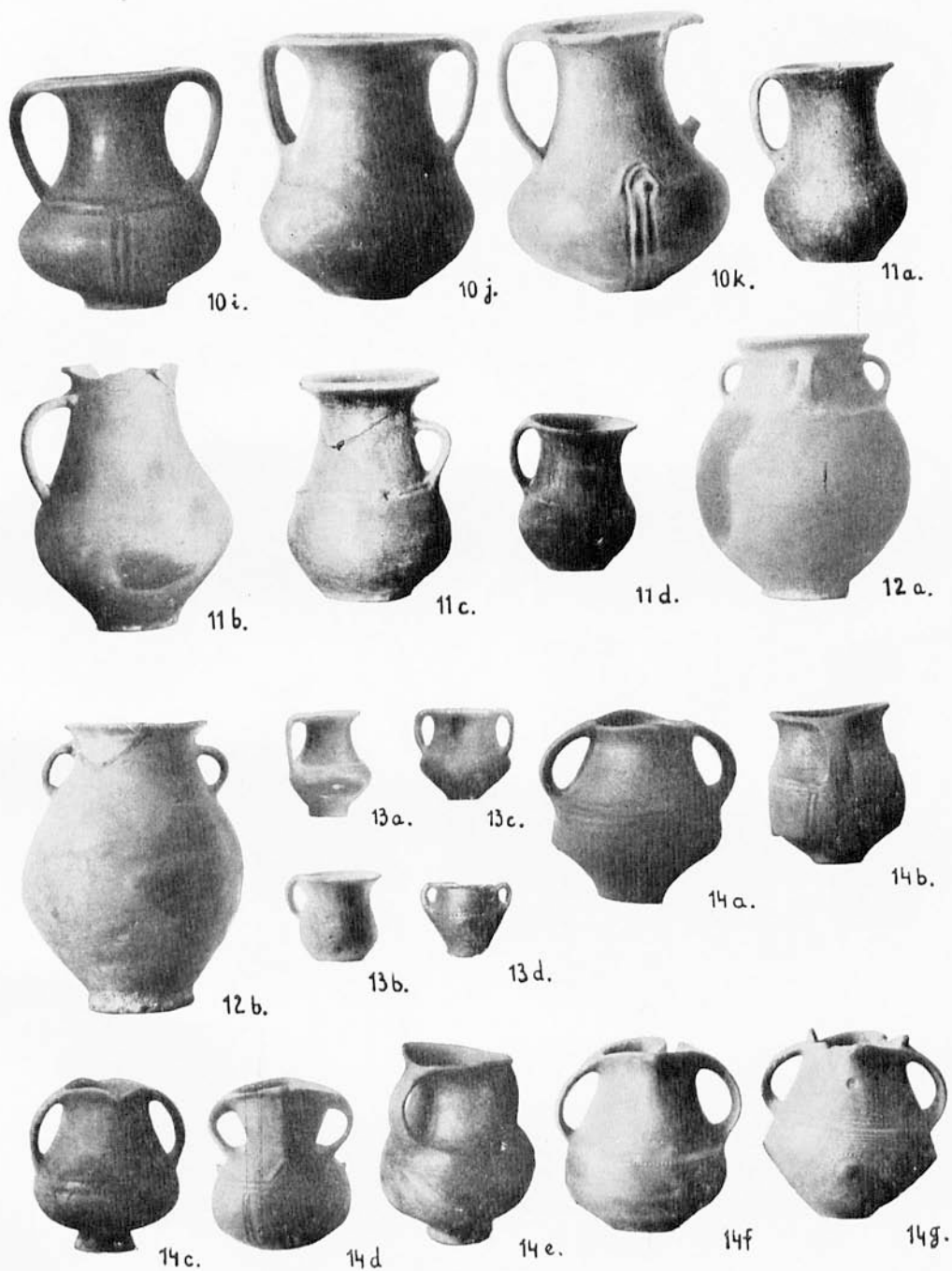
Dr. Tompa Ferenc.

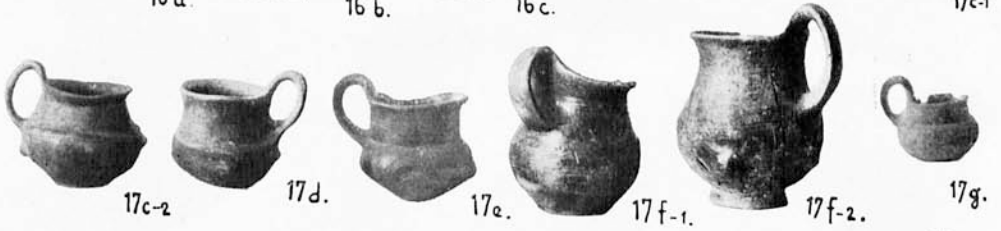

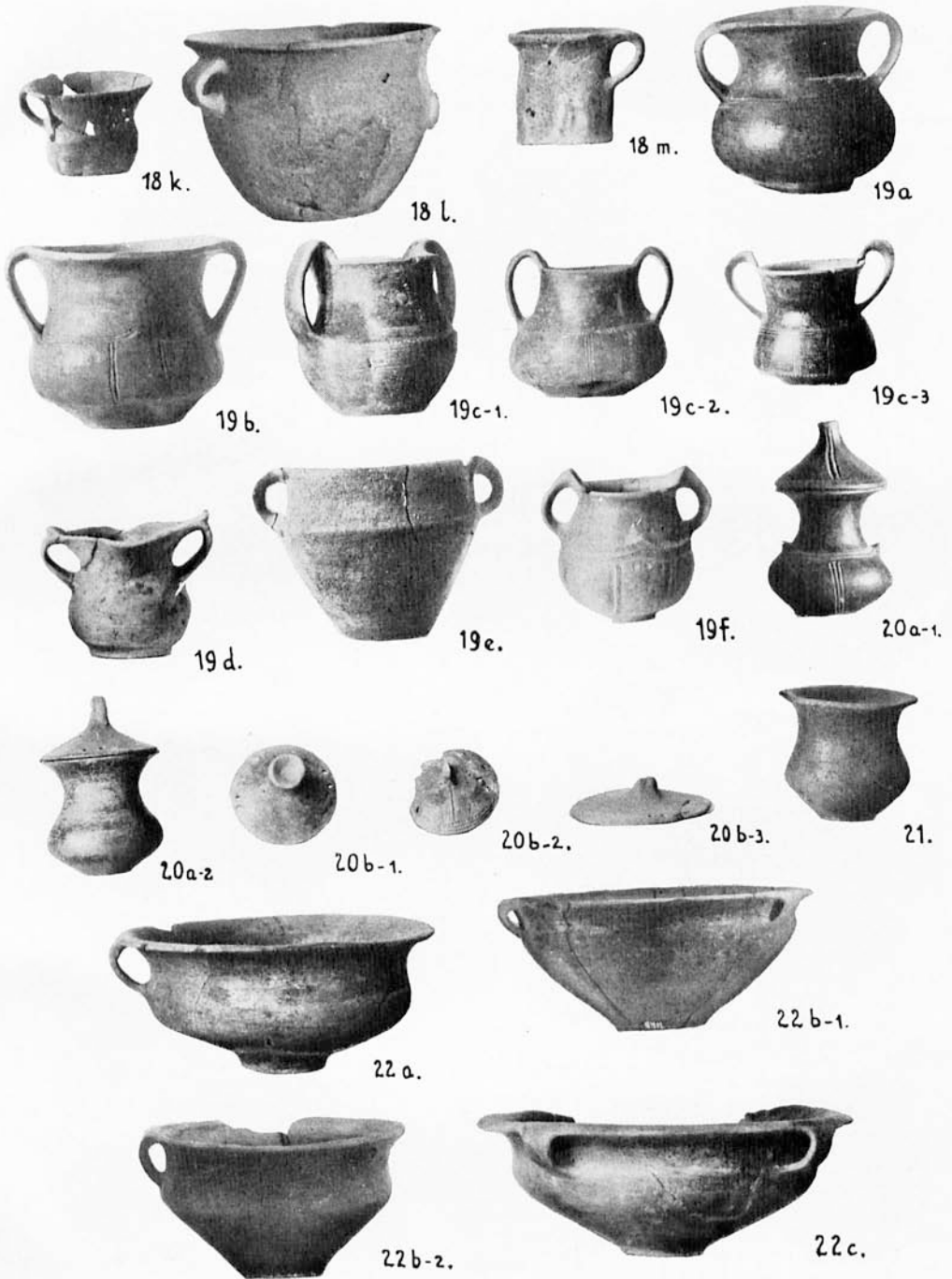

22 d-1.

22 d-2.

22 e-2.

22 e-1.

22 f.

22 g-1.

22 g-2.

22 h.

22 i.

22 j-1.

22 j-2.

22 k.

22 l.

22 m-1.

22 m-2.

22 n-1.

22 n-2.

